

Statsrådets redogörelse om nordiska gränshinder

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Nyckelaktörer i gränshinderarbetet	6
3	Coronapandemins inverkan på gränshinderarbetet.....	10
4	Gränshinderarbetet under regeringsperioden	13
4.1	Lösta gränshinder.....	14
4.2	Gränshinder som Gränshinderrådet konstaterat vara olösbara	17
4.3	Finlands prioriterade gränshinder under behandling i Gränshinderrådet	18
4.4	Gränshinderrådets gemensamma temaområden 2022.....	28
4.5	Andra länders prioriterade gränshinder som berör Finland.....	32
4.6	Myndighetsförfaranden som hämmar rörligheten men som inte införts i gränshinderdatabasen.....	35
5	Slutsatser	37

1 Inledning

I det nordiska gränshinderarbetet avses med **gränshinder** sådana lagar, officiella regler eller förfaranden som hindrar individers fria rörlighet eller företags möjligheter att verka över gränserna i de nordiska länderna. Till exempel det att de nordiska länderna har olika skatte- och ersättningsnivåer är i sig inte ett gränshinder. Ett gränshinder kan dock uppstå om en privatperson eller ett företag vid användning av fri rörlighet mellan de nordiska länderna hamnar i en sämre situation än en aktör som håller sig inom det egna landet. En del av gränshindren kan lösas med nationella åtgärder, medan andra kräver samnordisk koordinering. Det ligger på Finlands ansvar att undanröja de gränshinder som beror på den egna lagstiftningen eller tolkningen av den, och de övriga länderna har ansvar för de hinder som beror på deras lagstiftning. En del av gränshindren kan undanröjas genom att ändra eller precisera anvisningar, men ibland kan det krävas ändringar i ländernas lagstiftning.

I regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering nämns avveckling och förhindrande av gränshinder:

De nordiska länderna ska vara den bäst integrerade regionen i världen. Finland vill göra det lättare för medborgarna att röra sig mellan de nordiska länderna. Finland verkar aktivt för att avveckla befintliga gränshinder och strävar efter att i ny lagstiftning se till att det inte uppstår nya gränshinder mellan de nordiska länderna. (s. 56)

Inom lagberedningen ska det nordiska samarbetet främjas särskilt i fråga om genomförandet av EU-direktiv, för att inga nya gränshinder ska uppkomma i Europa. (s. 86)¹

¹ Statsrådet. 2019. *Regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering 10.12.2019: Ett inkluderande och kunnigt Finland – ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle*. Statsrådets publikationer 2019:32. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161932>

Gränshinderarbetet är en central del av arbetet med att genomföra den nordiska integrationen och främja rörligheten i Norden. Den fria rörligheten har stått i centrum för samarbetet ända sedan det officiella samarbetet inleddes, och till exempel **passfriheten** (1957) och **den gemensamma arbetsmarknaden** (1954) är exempel på åtgärder som stödjer den. Enligt **Helsingforsavtalet** (1962), som utgör en rättslig ram för det officiella nordiska samarbetet mellan regeringarna, ska länderna sträva efter att harmonisera sina lagstiftningar, underlätta samfärdseln mellan länderna och se till att gränstrakternas invånare åsamkas minsta möjliga olägenheter. År 2019 undertecknade de nordiska ländernas statsministrar en gemensam vision enligt vilken Norden år 2030 ska vara världens mest hållbara och integrerade region i världen. I arbetet för att uppnå denna vision har gränshinderarbetet en nyckelroll.²

Ur individens synvinkel är den fria rörligheten i grunden en fråga relaterad till de grundläggande fri- och rättigheterna, och tusentals nordbor drar nytta av den fria rörligheten varje dag. Att undanröja gränshinder är förnuftigt också med tanke på samhällsekonomin, eftersom gränsöverskridande ekonomisk växelverkan stärker näringslivets verksamhetsförutsättningar och upprätthåller gränsområdenas livskraft. Huvudtanken är att arbete som främjar fri rörlighet mellan de nordiska länderna gynnar alla parter, oavsett om det gäller boende, studier, arbete eller företagande.

I gränshinderarbetet fokuserar man inte bara på att undanröja gränshinder utan också på att förhindra uppkomsten av nya gränshinder, det vill säga när nya lagar stiftas strävar man efter att ta hänsyn exempelvis till lagstiftningen i de övriga nordiska länderna så att inga nya hinder uppstår. Det förebyggande arbetet är mycket viktigt, för om gränshinder inte beaktas i lagstiftningsarbetet uppstår det hela tiden nya gränshinder i takt med att lagstiftningen reformeras. Enligt *Lainkirjoittajan opas*:

På samma sätt ska man vid beredning av nationell lagstiftning se till att inga gränshinder uppstår mellan de nordiska länderna och att de befintliga hindren undanröjs (översättning av text i 6.4.2 Syrjäntäkiellön periaate³).

De exceptionella tiderna under de senaste åren har på ett annat sätt också betonat det nordiska samarbetets betydelse. Pandemikrisen visade vikten av gränssamarbete.

² Nordiska ministerrådet. 2019. *Vår vision 2030*.

<https://www.norden.org/sv/declaration/var-vision-2030>

³ *Lainkirjoittajan opas*. 2013. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 37/2013. Nätversion, hämtad 15.9.2022. <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/>

Under Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2021 var gränsfrågorna prioriterade på agendan för både de nordiska samarbetsministrarna och flera sektorministrar. Finlands och Sveriges kommande Natomedlemskap inleder en ny fas i det nordiska samarbetet, en fas som för sin del framhäver betydelsen av nordisk integration. Samarbete och handel utan hinder har blivit ännu viktigare i den nuvarande politiska situationen efter att Ryssland utvidgade sitt krig i Ukraina. Det är viktigt att se till att arbetet för att avlägsna gränshinder är aktivt.

Regeringen har arbetat aktivt för att lösa gränshinder under sin regeringsperiod. Denna redogörelse ökar kunskapen om gränshinderarbetet då den presenterar det arbete som relevanta aktörer utför på fältet och deras roller i arbetet. Att öka kunskapen är viktigt för att gränshindren ska kunna lösas och uppkomsten av nya hinder förhindras. Den föregående redogörelsen om gränshindren är från 2012, och efter det har gränshinderarbetet utvecklats. De gränshinder som behandlas i redogörelsen har tidsmässigt begränsats till nuvarande regeringsperiod, det vill säga åren 2019–2022. Redogörelsens huvudfokus ligger på de gränshinder som berör Finland och vars lösning Finlands myndigheter kan bidra till genom egna åtgärder.

Redogörelsen har beretts vid utrikesministeriet. Under beredningen konsulterades många aktörer: andra ministerier, berörda myndigheter och gränshinderaktörer. Ett utkast till redogörelsen kunde kommenteras i den elektroniska utlåtandetjänsten 14.10–30.10.2022.

2 Nyckelaktörer i gränshinderarbetet

I **Finland** har ansvaret för hanteringen av gränshinder inte tilldelats någon viss myndighet, utan varje ministerium och myndighet svarar för sitt förvaltningsområde och de gränshinder som berör detta. Samarbetet mellan ministerierna har organiserats bland annat på så sätt att den finländska medlemmen i Gränshinderrådet kontaktar ministerierna i gränshinderfrågor. Dessutom sammanträder Finlands nordiska gränshinder nätverk inom Pohjola-Norden regelbundet inför Gränshinderrådets möten för att diskutera gränshinder. I detta nätverk ingår representanter för olika ministerier och myndigheter.

Gränshinderarbetet är en central del av verksamheten i **Nordiska ministerrådet** och dess olika ministersammansättningar. Verksamheten omfattar många politikområden. Flera viktiga gränshinderaktörer verkar under ministerrådet. Dessutom är ministerrådet en betydande finansiär av gränshinderarbetet.

De nordiska samarbetsministrarna har av statsministrarna fått i uppdrag att leda och samordna ministerrådets arbete, där målet i enlighet med visionen är att göra Norden till den mest integrerade regionen i världen. I en gemensam deklARATION i juni 2022 konstaterar samarbetsministrarna att de har ett särskilt ansvar för frågor om gränshinder och att de har ett viktigt ansvar för att lyfta fram det nordiska perspektivet, mellan länderna och internt i de egna regeringarna⁴.

År 2014 inrättades **Gränshinderrådet**. Detta är ett samarbetsorgan som lyder under ministerrådet och vars medlemmar är politiskt utsedda självständiga aktörer. I rådet har varje nordiskt land samt Åland, Färöarna och Grönland en representant. I rådet sitter dessutom en representant för Nordiska rådet och ministerrådets generalsekretär. Gränshinderrådets kärnuppgift är att identifiera och prioritera gränshinder samt lägga fram förslag till lösningar som ländernas behöriga myndigheter kan genomföra för att undanröja gränshinder. Gränshinderrådet kan inte självt lösa gränshinder, utan

⁴ Deklaration från de nordiska samarbetsministrarna. 2022.
<https://www.norden.org/sv/declaration/deklaration-fran-de-nordiska-samarbetsministrarna-om-krissamarbete>

dess uppgift är att göra de behöriga nationella myndigheterna medvetna om problem och lösningsförslag.

Medlemmarna i Gränshinderrådet väljer årligen ut gränshinder som de anser vara viktiga. Vid denna prioritering kan de välja bland de hinder som registrerats i Nordiska ministerrådets **gränshinderdatabas**⁵, men i vissa fall kan Gränshinderrådet prioritera även ett hinder som ännu inte hunnit registreras i databasen. De prioriterade gränshindren kan antingen lösas eller så kan man konstatera att de är olösbara. Ett gränshinder kan konstateras vara olösbart baserat på svar som Gränshinderrådet fått från ansvariga myndigheter. Ett hinder kan dock tas upp för behandling igen senare, om det finns politisk vilja för att lösa hindret. Sedan det inrättades har Gränshinderrådet bidragit till hanteringen av 80 gränshinder, av vilka en del har lösts och en del konstaterats vara olösbara. Under åren 2019–2021 behandlade Gränshinderrådet drygt 50 gränshinder. Av dessa har man i detta skede löst 20 och konstaterat 9 vara olösbara.⁶

Under Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2021 förhandlade man fram ett nytt mandat för Gränshinderrådet, som ytterligare stärker och tydliggör rådets roll i gränshinderarbetet och stärker samarbetet mellan de olika parterna. För att kunna upprätthålla en bättre lägesbild har de nordiska samarbetsministrarna också beslutat att öka sin dialog med Gränshinderrådet. Enligt det nya mandatet ska rådet lösa fem till åtta gränshinder per år, och prioriterade gränshinder ska lösas inom fem år.

År 2022 ska Gränshinderrådet fokusera på fyra större temaområden: digitalisering, ömsesidigt erkännande av nordiska yrkesexamina, skattefrågor och samarbete kring befolkningsregister. Syftet med temaområdena är att stödja visionen för det nordiska samarbetet och öka arbetets politiska betydelse. Utöver nuvarande prioriteringar har rådet under tidigare år även arbetat med följande temaområden: gränsöverskridande statistik, avvikande byggbestämmelser, landspecifika hinder för elektronisk kommunikation (geoblockering) och gränsöverskridande transportsamarbete.

Gränshinderrådets sekretariat stödjer Gränshinderrådets arbete bland annat genom att samordna, ta fram mötesmaterial och sköta den praktiska planeringen och genomförandet av mötena. Sekretariatet underhåller och uppdaterar gränshinderdatabasen, där de gränshinder som andra aktörer rapporterat till sekretariatet samlas. Dessutom har sekretariatet en samordnande roll i gränshindersamarbetet mellan olika aktörer.

⁵ Gränshinderdatabasen: <https://www.norden.org/sv/granshinderdatabasen>

⁶ Nordiska ministerrådet. 2022. *Gränshinderrådets verksamhetsrapport 20/21*. PolitikNord 2022:701. <https://www.norden.org/fi/node/71257>

I **Nordiska rådets Gränshindergrupp** är de 14 medlemmarna parlamentariker, från alla medlemsländer, utskott och partigrupper. Gruppens uppgift är att stödja Gränshinderrådets arbete och skapa parlamentariskt tryck i gränshinderfrågor som är bredbasiga eller som Gränshinderrådet har konstaterat vara olösbare. Dessutom fungerar Gränshindergruppen i gränshinderarbetet som en länk mellan Nordiska rådets utskott och mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. En av Gränshindergruppens medlemmar är också ordinarie medlem i Gränshinderrådet.

Finlands nordiska gränshidernätverk inom Pohjola Norden är ett finländskt gränshidernätverk i vilket ingår representanter från olika myndigheter och ministerier, rådgivningstjänster, Pohjola-Norden, Gränshinderrådet och Nordiska rådets Gränshindergrupp. Nätverket främjar informationsutbytet mellan olika aktörer, löser och förebygger gränshinder och har rollen som förberedande möte på nationell nivå inför möten i Gränshinderrådet. Info Norden sköter uppdraget som sekreterare i kommittén.

I de nordiska länderna finns det fyra olika rådgivningstjänster som arbetar för att öka rörligheten mellan de nordiska länderna genom information och personlig rådgivning. **Info Norden** är Nordiska ministerrådets samnordiska rådgivningstjänst, som är verksam i alla fem nordiska länder samt Åland, Färöarna och Grönland. I Finland administreras Info Norden av Pohjola-Norden. Info Norden främjar rörligheten genom att informera om studier, arbete och företagande i de nordiska länderna och riktar sig till alla som flyttar, studerar, arbetar eller planerar att starta företag i Norden. På Info Nordens webbplats finns information på finska, danska, isländska, norska, svenska och engelska, och det är också möjligt att kontakta rådgivningstjänsten på färöiska och grönländska. Info Norden ordnar evenemang för och ger information till medborgare, myndigheter och beslutsfattare samt andra samhällsaktörer. De frågor som Info Norden fick 2021 rörde oftast socialförsäkring (16,9 %), arbete (13,9 %), medborgarskap och rösträtt (11,5 %), folkbokföring (11,1 %), studier (10,0 %), tullar och skatter (9,3 %) och flyttning i allmänhet (9,2 %) ⁷.

Utöver Info Norden finns tre regionala gränsrådgivningstjänster verksamma i Norden: Øresunddirekt, Gränstjänsten Sverige-Finland-Norge (tidigare känd som Nordkalottens gränstjänst) och Grensetjänsten Norge-Sverige. Den årliga handlingsplanen för de regionala gränsrådgivningstjänsterna upprättas tillsammans med sekretariatet för ministerrådets Gränshinderråd. Även om verksamhetsställena ligger i gränsområden fungerar de i praktiken som nationella tjänster, det vill säga man svarar på frågor från hela landet.

⁷ Nordiska ministerrådet 2022. *Info Nordens årsrapport 2021*. PolitikNord 2022:703 <https://www.norden.org/sv/publication/info-norden-arsrapport-2021>

Av de tre regionala gränsrådgivningstjänsterna har **Gränstjänsten Sverige-Finland-Norge** verksamhet även i Finland. Den har två kontor, i Torneå och Skibotn i Norge, och dess verksamhet omfattar tre länder. Gränstjänsten Sverige-Finland-Norge betjänar personligen både företag och privatkunder på tre språk (finska, svenska och norska). Verksamheten stöds av ett omfattande myndighetsnätverk i varje land. Kunden får nödvändiga verktyg och information om hur gränsövergången kan ske flexibelt och på rätt sätt. Gränsrådgivningen lättar på de ansvariga myndigheternas arbetsbörda i fråga om rådgivning. År 2021 publicerade gränsrådgivningstjänsterna ett nytt digitalt verktyg för att underlätta rapporteringen av gränsproblem. Genom tjänsten ditt-gransproblem.com och rajaongelma.com kan privatpersoner och företag rapportera gränsproblem som de stött på, föreslå lösningar och följa processen efter rapporteringen.

I gränshinderarbetet har rådgivningstjänsterna en nyckelroll när det gäller att identifiera och rapportera gränshinder. Rådgivningstjänsterna samlar in information om gränshinder och andra problem som försvårar rörligheten mellan de nordiska länderna och rapporterar de identifierade problemen i gränshinderdatabasen. På så sätt bidrar rådgivningstjänsterna till att myndigheterna och även medborgarna får kännedom om gränshindren.

Även **Europeiska unionens** lagstiftning inverkar på gränshindren mellan de nordiska länderna. Utöver nationell lagstiftning kan även genomförande av EU-direktiv nationellt ge upphov till gränshinder mellan de nordiska länderna. Genomförandet av EU-direktiv berör alla nordiska länder, för även om Island och Norge inte är EU-medlemsstater så ingår de i egenskap av EFTA-länder i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och följer direktiven i tillämpliga delar. För att undvika gränshinder strävar man efter att genomföra direktiven på ett enhetligt sätt i de nordiska länderna.

Förutom att beslut på EU-nivå kan skapa nya gränshinder kan de också bidra till att gränshinder löses. Även EU strävar efter att främja rörligheten mellan länderna och harmonisera medlemsstaternas lagstiftning. Om en fråga som rör ett gränshinder mellan de nordiska länderna behandlas på EU-nivå, kan länderna, om de så önskar, vänta på EU:s beslut i frågan i stället för att själva lösa den.

På EU-nivå arbetar SOLVIT-nätverket med hinder för rörlighet. Till nätverket hör representanter för statsförvaltningen i alla EU-länder samt Island, Norge och Liechtenstein. SOLVIT-nätverket hanterar problem i samarbetet mellan myndigheter som företag och medborgare stöter på, problem som kan bero på till exempel felaktig tillämpning av lagstiftning, bristfälligt beslutsfattande eller felaktig implementering av EU-lagstiftning i det aktuella landet. SOLVIT-nätverket samarbetar med de nordiska gränshinderaktörerna.

3 Coronapandemins inverkan på gränshinderarbetet

Coronapandemin har inverkat mycket på gränshinderarbetet. Till följd av de reserestriktioner som länderna införde uppstod ett stort antal så kallade **gränsstörningar**, som påverkade vardagen särskilt för dem som bor och arbetar i gränsområdena. Dessa gränsstörningar definieras inte som egentliga gränshinder, och många av dem blev lösta när reserestriktionerna upphävdes efter att pandemisituationen lättat. Under 2020 och 2021 fick de så kallade egentliga gränshindren mindre uppmärksamhet och resurser, då störningarna på grund av pandemin prioriterades. Som exempel kan nämnas att rådgivningstjänsterna under coronatiden hade mer arbete med bestämmelserna om resor över gränserna och hur dessa ska tolkas än med de vanliga gränshindren. Det normala gränshinderarbetet har dock inte stannat upp under pandemin, utan har framskridit trots situationen.

Förutom tillfälliga gränsstörningar har pandemin aktualiserat nya gränshinder när nya verksamhetsmetoder har införts, gränshinder som tidigare varit dolda. Till exempel den betydande ökningen av distansarbetet har lyft frågor om social trygghet och beskattning av distansarbete i ett annat land. Av denna anledning är det viktigt att granska de gränshinder och gränsstörningar som förekom under pandemitiden, för att säkerställa att störningarna inte orsakar nya egentliga gränshinder. Man måste vara bättre förberedd för kommande exceptionella situationer och utveckla gränshinderarbetet som en helhet.

Rådgivningstjänsterna och Gränshinderrådet har spelat en viktig roll under pandemin, eftersom de har identifierat och rapporterat problem som hindrar rörligheten. Baserat på den information som Info Norden och gränsrådgivningstjänsterna samlat in har Gränshinderrådets sekretariat utarbetat sammanlagt 21 rapporter, i vilka 121 coronarelaterade gränsstörningar rapporteras. De flesta av störningarna har dock försvunnit, när länderna avvecklat restriktionerna efter att coronasituationen lättat.

Enligt de insamlade uppgifterna kan de coronarelaterade gränsstörningarna hänföras till två typer av nationella beslut: dels restriktioner för gränsöverskridande trafik och

krav på intyg, tester och karantäner i samband med inresa i landet, dels andra restriktioner inom landet.⁸

Gränshinderrådet har identifierat fyra generella utmaningar i fråga om gränsstörningarna under coronatiden:

- 1) Omfattningen av arbetsplikten i samband med stängning av gränser
- 2) Behov av tydlig information och enhetlig tolkning av regelverk
- 3) De nordiska ländernas olika nationella strategier för att minska och hindra smittspridning
- 4) Brist på gränsregional statistik.⁸

Gränshinderrådet har tillsammans med gränsrådgivningarna genomfört tre enkätundersökningar om restriktionernas inverkan, särskilt på vardagen för invånarna i gränsområdena. I svaren kom tre ämnen upp:

- 1) behov av samordning på nordisk nivå
- 2) osäkerhet om huruvida myndigheternas information var uppdaterad och gränsregionalt anpassad
- 3) oro och frustration över de nya gränshinder som uppstått i spåren av krisen.⁸

Som en del av Finlands ordförandeskapsprogram i Nordiska ministerrådet 2021 genomfördes ett **forskningsprojekt**⁹ i syfte att ta reda på effekterna av reserestriktionerna på gränsområdena och det nordiska samarbetet. Projektet genomfördes av Utrikespolitiska institutet i Finland, och den rapport som det resulterade i publicerades i november 2021. Projektet fokuserade särskilt på effekterna i gränsområdena och på mer omfattande effekter av reserestriktionerna, bland annat på förtroendet mellan de

⁸ Nordiska ministerrådet. 2021. Samarbetsministrarnas redogörelse om mobilitet och gränshinder. <https://www.norden.org/en/case/graensehindringsredogorelse-dokument-122021>

⁹ Creutz et al. 2021. *Nordic cooperation amid pandemic travel restrictions*. FIIA Report 68. Utrikespolitiska institutet.

<https://www.fiia.fi/julkaisu/nordic-cooperation-amid-pandemic-travel-restrictions>

nordiska länderna. Forskningsresultaten lyfter fram samma ämnen som undersökningar utförda av andra aktörer.

Enligt rapporten som presenterar resultaten av studien har resestriktionerna ökat osäkerheten i gränsområdena. Detta kan leda till att människor noggrannare överväger om de till exempel vågar ta emot ett arbete på andra sidan gränsen eller samarbeta över gränserna. Förtroendet för det nordiska samarbetet och särskilt för rörligheten i gränsområdena har minskat. Restriktionerna har påverkat förtroendet för både grannländernas myndigheter och de nationella myndigheterna – många har upplevt att besluten fattats i huvudstäderna utan tillräcklig hänsyn till gränsregionerna och deras särdrag. Restriktionerna har också orsakat spänningar mellan länderna.

Rapporten lyfter fram att bristen på tillförlitlig information gör det svårt att bedöma effekterna av rörelsen över gränserna. Förutom att det inte finns tillförlitlig statistik om exempelvis antalet gränspendlare eller gränsövergångar är definitionen av gränsområde ofta snäv, och i diskussionen har man till exempel fokuserat enbart på människor som pendlar till arbetet från en gränskommun till ett grannland. I verkligheten sker rörelse över gränserna på flera nivåer, och det handlar inte bara om människor som pendlar över gränserna. De gränsöverskridande nätverken är integrerade och finns på flera nivåer, och till exempel den gränsöverskridande affärsverksamheten har effekter även utanför gränskommunerna. Rapporten visar också att effekterna inte varit likadana på båda sidor om gränserna eller i de olika gränsområdena. Detta beror exempelvis på regionernas näringsstruktur och på i vilken riktning arbetskraften rör sig över gränsen.

4 Gränshinderarbetet under regeringsperioden

I detta kapitel behandlas de under åren 2019–2022 lösta och behandlade gränshinder som berör Finland och som myndigheterna i Finland har arbetat för att lösa. Listan är inte uttömmande utan innehåller de mest relevanta hindren. Listan har tagits fram i samarbete med ministerierna och andra myndigheter samt gränshinderaktörer.

Gränshinderrådet har en central roll i det nordiska gränshinderarbetet. Medlemmarna i Gränshinderrådet väljer årligen ut hinder som de anser vara viktiga och som de ska arbeta för att lösa i samarbete med myndigheterna i sina länder. En stor del av de gränshinder som myndigheterna i Finland behandlar har också prioriterats av Gränshinderrådet. Gränshinderrådet arbetar med hindren tills de blir lösta eller tills de, utifrån information från de nationella myndigheterna, konstateras vara olösbara. De hinder som listas i kapitlet fördelar sig därmed på tre kategorier: lösta hinder, hinder som konstaterats vara olösbara och hinder som är under behandling. Enligt Gränshinderrådets definition är ett gränshinder officiellt löst först när rådet på ett möte konstaterat att hindret är löst. En medlem av Gränshinderrådet föreslår att hindret ska konstateras vara löst. Detta kräver att en förändring av en lag eller av anvisningar har godkänts och att man litar på att den godkända åtgärden verkligen kommer att lösa problemet.

För varje gränshinder som presenteras finns en kort beskrivning av gränshindret och arbetet med det. Under gränshindrets namn ges dess serienummer inom parentes. Utifrån gränshindrets namn och serienummer kan hindret sökas i gränshinderdatabasen⁵, där ytterligare information om situationen i fråga om gränshindret finns tillgänglig. Utöver de gränshinder som behandlas i kapitlet har även många andra hinder mellan de nordiska länderna lösts och behandlats, och om dessa finns mer information till exempel i gränshinderdatabasen eller Gränshinderrådets verksamhetsrapporter.

Kapitel 4.1 presenterar lösta gränshinder och kapitel 4.2 hinder som har konstaterats vara olösbara. I kapitel 4.3 behandlas gränshinder som inte ännu är lösta, men som är under arbete. I kapitel 4.4 diskuteras Gränshinderrådets arbete med de gemensamma temaområdena. Kapitel 4.5 presenterar de gränshinder som är under behandling och som Finlands representant i Gränshinderrådet inte har prioriterat men som berör Finland. Avslutningsvis behandlas i kapitel 4.6 problemsituationer som inte har definierats som gränshinder eller införts i gränshinderdatabasen. Dessa kan trots det påverka rörligheten mellan länderna och har diskuterats till exempel vid möten i Pohjola-Nordens gränshindernätverk.

4.1 Lösta gränshinder

Kreditvärdighet, för t.ex. gränspendlare i Norden:

(14-046)

Beskrivning av gränshindret: En persons kredituppgifter är landspecifika. Detta kan orsaka problem för en person som bor i ett land och arbetar i ett annat, till exempel när han eller hon behöver kreditkort, banklån eller telefonabonnemang. Dessutom har länderna olika kreditupplysningssystem, och god kreditvärdighet i ett land garanterar inte kreditvärdighet i ett annat land, eftersom kreditgivaren kan bedöma att det är svårt att driva in en skuld från ett annat land. Det kan också vara svårt att överföra information till ett annat nordiskt land.

Situation: De som rör sig över gränsen mellan Finland och Sverige upplever inte detta som ett problem och Gränstjänsten Sverige-Finland-Norge har fått följande information av Swedbank: "Det är möjligt att bevilja kredit till en person som arbetar utomlands. En gränspendlare som beskattas i Sverige utgör inget problem, för då finns hans eller hennes inkomstuppgifter i den svenska kreditupplysningen. Den som arbetar på en annan plats än i en gränskommun ska i praktiken visa sin kreditvärdighet med lönekvitton, anställningsavtal och avsaknad av anteckning om utländsk kreditstörning."

Ett sätt att främja bedömningen av kredituppgifter vore att införa ett positivt kreditregister. Den 27 juni 2022 godkände riksdagen lagen om ett positivt kreditupplysningsregister (739/2022) och andra lagändringar relaterade till denna. I stor omfattning ska registret börja användas den 1 april 2024.

År 2022 har Gränshinderrådet avslutat behandlingen av detta gränshinder och konstaterat att det är juridiskt löst.

Utbetalningar av sociala förmåner vid tvivel om vilket land som har betalningsansvaret:

(14-166)

Beskrivning av gränshindret: Enligt en grundläggande princip inom EU-rätten omfattas gränspendlare av lagstiftningen i endast en medlemsstat. Huvudregeln är att en gränspendlare omfattas av lagstiftningen i anställningslandet, oberoende av var personen är bosatt. I de fall då personen arbetar i två eller flera länder kan det dock vara oklart vilket lands lagstiftning som ska tillämpas. Det kan leda till att arbetstagaren går miste om sociala förmåner, då länderna inte kan komma överens om vilket land som har betalningsansvaret.

Situation: I EU:s samordningsförordning om social trygghet (883/2004), som trädde i kraft 2010, finns en regel om att man i oklara fall tillfälligt kan börja betala förmåner. I och med införandet av EESSI-systemet (Electronic Exchange of Social Security Information) har de nordiska ländernas socialmyndigheter fått bättre möjligheter att tillfälligt betala förmåner. På Gränshinderrådets möte i juni 2021 konstaterades gränshindret vara löst.

Tull och deposition i samband med överförel av varor:

(14-062)

Beskrivning av gränshindret: På alla varor som förs från Finland till Norge för försäljning ska mervärdesskatt betalas vid gränsövergången. När osålda produkter förs ut ur landet över gränsen kan man ansöka om återbetalning av de skatter som betalats för de osålda produkterna. Det kan ta upp till ett år innan skatten återbetalas.

Situation: Frågan har diskuterats mellan de finska och norska tullmyndigheterna. Den norska regeringen har inte för avsikt att ändra lagarna, men kommer att förenkla sina tull- och skatteförfaranden och förkorta handläggningstiderna för återbetalningsärendena.

Den finska tullen har redan tidigare förenklat sitt motsvarande tullförfarande för privatpersoner (hantverkare). När produkter förs till Finland för försäljning tillämpas vid gränsen förfarandet för tillfällig införel (DF 234.1). Enligt detta förfarande ska man vid inresan fylla i blankett 613, där produkternas antal och värde uppges, och vid utresan lämnas en tulldeklaration över de sålda varorna (tullförfarande 4053).

År 2021 konstaterade Gränshinderrådet att hindret var löst för Finlands del och även för Norges del, förutsatt att Norge effektiviserar sitt förfarande. Det har dock framkommit att det finns problem i genomförandet av Norges nya förfaranden och att återbetalningstiderna fortfarande är långa.

Långa handläggningstider i EU-ärenden:

(14-042)

Beskrivning av gränshindret: I de nordiska länderna varierar handläggningstiderna för ärenden som gäller social- och arbetslöshetsförsäkringsförmåner beroende på myndigheternas resurser. I EU-ärenden kan handläggningstiden bli längre även på grund av att de behöriga myndigheterna behöver uppgifter från motsvarande myndighet i ett annat land.

Situation: Ett sätt att förkorta handläggningstiderna är att se till att de anställda vid myndigheterna känner varandra och har erfarenhet av att handlägga gränsöverskridande ärenden. År 2018 ordnades ett seminarium för handläggarna i de nordiska institutionerna. Syftet med seminariet var att förbättra samarbetet mellan institutionerna och förkorta handläggningstiderna. Som ett resultat av seminariet förbättrades kontakterna mellan institutionerna. Samarbetet mellan handläggarna diskuteras vid de nordiska socialförsäkringsinstitutionernas årliga möten. Införandet av EESSI-systemet underlättar den tekniska kommunikationen mellan länderna.

Gränshinderrådet har avslutat behandlingen av ärendet och 2021 markerades hindret som löst. Rådet anser att det inte kan främja lösningen av frågan utan socialförsäkringsmyndigheternas årliga förhandlingar är rätt kanal. Rådet kan dock fortfarande prioritera gränshinder relaterade till långa handläggningstider.

Ersättning för patientresa mellan Norge och Finland/Sverige:

(14-164)

Beskrivning av gränshindret: Gränspendlare som bor i Finland eller Sverige men arbetar i Norge är skattskyldig i Norge och omfattas av Norges socialförsäkring. De får dock inte ersättning för resor från hemmet i Finland eller Sverige till ett sjukhus i Norge, till skillnad från de som bor i Norge.

Situation: Finland anser att frågan är löst för Finlands del, eftersom patienter enligt EU-förordningen har rätt till behandling i sitt hemland och staten ersätter resan till närmaste vårdanstalt. En patient som bor i Finland men arbetar i Norge har således rätt till vård även i Finland, om han eller hon blivit sjuk i hemmet och inte på jobbet. Men om landet kräver att patienten kommer dit för behandling måste landet ersätta kostnaderna och underhållet.

År 2021 konstaterade Gränshinderrådet att hindret var löst.

4.2 Gränshinder som Gränshinderrådet konstaterat vara olösbara

Beräkning av förmån vid arbetsförmåga efter arbete i flera nordiska länder:

(14-006)

Beskrivning av gränshindret: Förutsättningarna för pension vid arbetsförmåga skiljer sig mellan de nordiska länderna. Om en arbetstagare som tidigare arbetat i ett annat land konstateras vara arbetsförmögen kan den förmån som betalas på grund av arbetsförmågan vara mindre än om han eller hon inte hade arbetat i flera länder.

Situation: Problemet beror på att skillnaden är stor mellan ländernas lagstiftning i fråga om de förmåner som betalas ut när en person är arbetsförmögen. Det skulle behövas omfattande lagändringar för att lösa hindret i de nordiska länderna. Eftersom

det har visat sig vara omöjligt att skapa en gemensam medicinsk tolkning av arbetsoförmåga, beslutade Gränshinderrådet 2021 att behandlingen av ärendet avslutas och att hindret definieras som olösbart.

4.3 Finlands prioriterade gränshinder under behandling i Gränshinderrådet

I detta kapitel presenteras exempel på gränshinder som berör Finland och som behandlas för närvarande. De hinder som presenteras i kapitlet hör också till de hinder som Gränshinderrådet prioriterat.

Kommunikation till utlandet då personer med dubbelt medborgarskap avlider:

(19-026)

Beskrivning av gränshindret: Utbytet av information mellan Finland och Sverige fungerar inte tillfredsställande i samband med dödsfall. Om en person med medborgarskap i både Finland och Sverige avlider i Sverige får de anhöriga och myndigheterna i Finland inte nödvändigtvis information om det.

Situation: För närvarande skickar Sverige information till Finland per post om finska medborgare som dött i Sverige, men inte om personer med dubbelt medborgarskap. Till skillnad från i Finland registreras i Sverige endast ett medborgarskap, inte dubbelt medborgarskap. Detta kan ha konsekvenser för exempelvis skötseln av ett dödsbo. När det gäller personer med dubbelt medborgarskap rekommenderas anhöriga att skaffa ett utdrag om den avlidne från Skatteverket i Sverige och skicka det till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i Finland (MDB).

När en svensk medborgare avlider skickar Finland information om honom eller henne (även om personer med dubbelt medborgarskap) till Sverige, om dödsfallet har rapporterats till MDB och manuellt registrerats i befolkningsdatasystemet. Information om dödsfall som har registrerats elektroniskt i befolkningsdatasystemet på sjukhus och verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården och inte registrerats manuellt av MDB skickas för närvarande inte till Sverige.

De nordiska befolkningsregistermyndigheterna har diskuterat frågan och varit intresserade av att föra den vidare och utveckla informationsutbytet via systemet Nordic Moving enligt flyttavtalet mellan de nordiska länderna. I september 2021 diskuterade Gränshinderrådet ett mer omfattande utbyte av befolkningsregisteruppgifter med samarbetsministrarna, som ansåg att frågan är viktig. MDB har tagit fram ett förslag om att undanröja gränshindret och utveckla informationsutbytet mellan de nordiska länderna. Enligt förslaget ska dubbla medborgarskap registreras i befolkningsregistren i alla nordiska länder, och de personnummer som personer eventuellt har i andra nordiska länder ska registreras i alla befolkningsregister i de nordiska länderna. Informationsutbytet kunde också skötas med hjälp av gränssnitt, för vilket det då skulle behövas ett fördrag mellan alla nordiska länder.

År 2019 började man planera ett automatiserat lämnande av information, men utmaningen var hur man säkert skulle kunna överföra information elektroniskt mellan Finlands och Sveriges myndigheter, så projektet gick inte framåt.

MDB har lämnat ett förslag till Skatteverket om att uppgifter om avlidna ska skickas i form av en plocklista med lämpliga intervall och om att man mer detaljerat ska komma överens om processen och tidpunkterna för plockningen, men ärendet har inte framskridit. Tillsammans med Skatteverket har man också försökt ta reda på hur andra förändringar i personuppgifterna om svenska medborgare i Finland kan skickas till Sverige. Brister i överföringen av information mellan länderna finns också inom andra områden. Bland annat ändrade adressuppgifter i ett annat nordiskt land uppdateras inte automatiskt i befolkningsdatasystemet. Men i samband med val begär Finland aktuella adressuppgifter för finska medborgare som bor i Sverige och uppdaterar tydliga fall i befolkningsdatasystemet.

Överenskommelsen mellan de nordiska länderna om folkbokföring (FördS 96/2006) bör utvärderas med avseende på gränshinder 19-026 och eventuellt andra gränshinder, och vid behov bör förhandlingar om en uppdatering av överenskommelsen inledas. Som modell kan man då i tillämpliga delar använda det avtal om folkbokföring som ingicks mellan Finland och Estland den 21 september 2022. I detta kom länderna överens om regelbundet utbyte av information i elektronisk form.

Rätt till arbetslöshetsersättning efter permittering och uppsägning efter arbete i Norge och Finland:

(14-022)

Beskrivning av gränshindret: Sveriges lagstiftning innehåller inte begreppet permittering, så efter en lång permitteringsperiod (för personer som arbetar i Finland eller Norge) kan en gränspendlare förlora sin rätt till arbetslöshetsersättning i Sverige.

Situation: Att lösa detta gränshinder är komplicerat och skulle kräva ändring av lagstiftningen i Finland, Sverige eller Norge. De nationella regelverken i länderna är uppbyggda på olika grunder, och därför är de i många fall svåra att harmonisera. Att införa undantag eller andra typer av kvalifikationsregler skulle kunna medföra att regelverken i stället strider mot likabehandlingsprincipen inom EU. Social- och hälsovårdsministeriet i Finland har konstaterat att frågan kan lösas endast genom att Sverige ändrar sin tolkning av begreppet permittering. Arbetsmarknadsdepartementet i Sverige har behandlat frågan, men har inte ännu fått den löst.

Detta gränshinder behandlas även inom EU som en del av reformpaketet av förordning 883/2004, ett paket som innefattar bestämmelser om ansvaret för att betala ut förmåner vid arbetslöshet för gränspendlare. En principiell ändring som ingår i förslaget är att anställningslandet ska betala arbetslöshetsförmån, om personen har uppfyllt kravet på ett visst antal försäkringsperioder i anställningslandet. Denna lösning skulle kunna underlätta situationer där det finns principiella skillnader i lagstiftningen mellan bosättningslandet och anställningslandet. Men förhandlingssituationen i EU i fråga om reformen är utmanande.

Värdetransport över gränsen:

(15-002)

Beskrivning av gränshindret: Sverige och Finland har olika krav vad gäller transportutrustning som används av värdetransportföretagen och på utbildningen av deras personal. För att ett finskt bevakningsföretag ska kunna verka i Sverige, måste det uppfylla Sveriges hårdare krav, vilket försvårar företagets verksamhet över gränserna. I praktiken innebär det att en finsk värdetransportbil inte kan hämta euron från Haparanda utan måste transportera dem från Haparanda till Stockholm och därifrån till ett euroland.

Situation: Finland och Sverige diskuterade detta gränshinder våren 2022 och kom överens om att det ska göras ett sista försök att hitta en lösning på saken. Under sommaren och hösten 2022 har man förhandlat om frågan med justitiedepartementet i Sverige. I Sverige finns inga planer på att ändra lagstiftningen för att eliminera hindret. Sverige använder en auktorisationsprocess som dess lagstiftning kräver för utländska företag som är verksamma i landet men som inte har ett verksamhetsställe i Sverige. Den nuvarande lagstiftningen hindrar inte finska företag från att bedriva verksamhet i Sverige, men de måste ansöka om auktorisering för det och uppfylla villkoren. Frågans betydelse har också minskat i takt med att användningen av sedlar har minskat.

Utifrån diskussionen med Sverige kommer Finland att föreslå att Gränshinderrådet avslutar behandlingen av ärendet och att hindret avförs som olöst.

Koncernbidrag över gränserna i Norden:

(17-006)

Beskrivning av gränshindret: Finland, Norge och Sverige beviljar inte skatteavdrag för ett koncernbidrag som betalats ut till ett dotterbolag som är verksamt i ett annat nordiskt land.

Situation: Den 1 januari 2021 trädde i Finland en lagändring (RP 185/2020) i kraft som gjorde det möjligt för ett bolag som har dotterbolag inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet att i beskattningen dra av dotterbolagets slutliga förluster i form av ett separat koncernavdrag. I övriga fall kan inget avdrag erhållas. I Finland beaktas utländska företags slutliga förluster således inte via koncernavdrag, utan de slutliga förlusterna enligt EU-rätten dras av i det finländska moderbolagets beskattning som koncernavdrag, om villkoren i lagen är uppfyllda.

En av finansministeriet tillsatt arbetsgrupp har utrett syftet med och beskattningen av koncernbidrag, och även gränshindret har omfattats av denna utredning. Arbetsgruppen avslutade sitt arbete den 31 december 2021 och lämnade inga förslag om koncernbeskattningen.

I Finland pågår för närvarande inga lagstiftningsprojekt om koncernbidrag. Finlands lagstiftning uppfyller de krav som EU-rätten ställer. På grund av EU:s bestämmelser om etableringsfrihet är det inte möjligt att utfärda separata bestämmelser om koncern-

bidrag som skulle ges endast till de nordiska länderna. Det är inte heller ändamålsenligt att utöka koncernbidragets regionala tillämpningsområde så att det omfattar hela EU och EES.

Krav på personnummer och ID-handlingar ett problem för gränsgångare:

(14-134)

Beskrivning av gränshindret: De nationella kraven på personnummer och ID-handlingar ställer till problem för personer som rör sig över gränserna, bland annat på post och bank. I många länder är det vanligt att nationella personnummer används för identifiering när avtal ingås, men en person som rör sig över en gräns eller tillfälligt vistas i ett land har inte nödvändigtvis möjlighet att göra det. I Sverige kan en utlänning få ett tillfälligt personnummer (samordningsnummer) för tillfällig vistelse i landet, i Finland kan en utlänning få en personbeteckning. I Norge får gränsgångare ett skattnummer, men detta kan inte användas för att registrera sig som arbetslös eller kontrollera sina egna uppgifter hos olika myndigheter.

Finland har aktivt bidragit till att lösa de nordiska utmaningarna i fråga om registrering av personnummer.

Situation: I Finland kan även utländska medborgare som bor tillfälligt i landet få en finländsk personbeteckning, om det är nödvändigt till exempel för att de ska kunna göra sina rättigheter gällande och fullgöra sina skyldigheter när det gäller arbete, studier eller andra motsvarande omständigheter. Målet i det pågående projektet för att revidera finländska personbeteckningar (VM183:00/2020) är att göra det ännu lättare för utlänningar att få en finländsk personbeteckning. Redan idag lagras personnummer för personer från de övriga nordiska länderna och Estland i Finlands befolkningsdatasystem, och avsikten är att denna praxis ska utvidgas så att den omfattar även andra utländska personnummer i samband med den första registreringen. I finansministeriets DigilD-projekt (VM161:00/2020) i sin tur ska det för utlänningar skapas ett digitalt identifieringsverktyg som gör det möjligt för dessa att sköta ärenden elektroniskt i Finland.

Identifieringen i ett annat land skulle underlättas om de nordiska länderna skulle acceptera de övriga nordiska ländernas personnummer, men det är inte möjligt.

På EU-nivå pågår ett gemensamt **eIDAS-identifieringsprojekt** vars mål är att göra det möjligt för medborgare i EU-länder att identifiera sig i tjänster i andra EU-länder

med det egna landets identifieringsverktyg. Även Island och Norge deltar i projektet. Varje land skapar sitt eget elektroniska identifieringsverktyg som överensstämmer med eIDAS-förordningen.

Innan ett nationellt identifieringsverktyg kan användas i eIDAS-nätverket ska landet göra en anmälan om verktyget till Europeiska kommissionen och verktyget ska genomgå en utvärdering. Genom utvärderingen säkerställs att varje lands identifieringsverktyg är tillräckligt säkra och tillförlitliga även i gränsöverskridande användning. Efter anmälan ska de övriga länderna erkänna identifieringsverktyget inom 12 månader. I Danmark, Norge och Sverige har eIDAS redan till vissa delar börjat användas, men tills vidare är det möjligt att identifiera sig i finländska tjänster endast med ett danskt identifieringsverktyg.

Finlands nationella eIDAS-projekt (VM025:00/2022) har nått den fasen att en regeringsproposition har överlämnats för behandling i riksdagen (HE 133/2022), och avsikten är att lagarna ska träda i kraft den 1 september 2023. Syftet med propositionen är att reformera personbeteckningssystemet genom att göra det möjligt att bevilja utlänningar personbeteckningar i större utsträckning än för närvarande, genom att möjliggöra elektronisk distansregistrering i befolkningsdatasystemet och genom att utveckla befolkningsdatasystemets identitetshantering. Det nya identifieringsverktyget ska anmälas som ett eIDAS-identifieringsverktyg 2023. Suomi.fi-identifikationen har stött eIDAS-identifikationen sedan februari 2019.

Nordiskt samarbete har genomförts i NOBID-projektet, ett projekt som kartlagt möjligheterna till identifiering i de baltiska och nordiska länderna. Länderna har dock beslutat att fokusera på eIDAS-projektet. I denna ärendehelhet samarbetar de nordiska länderna för närvarande särskilt i EU-kommissionens process för ansökning av finansiering för testning av lösningar för en identitetsplånbok.

Problem med bankkonto för gränspendlare och företag i Norden:

(20-031)

Beskrivning av gränshindret: Privatpersoner och företag har rapporterat problem med att öppna bankkonto i ett annat nordiskt land. Enligt EU-lagstiftningen har privatpersoner som lagligen är bosatta i ett land som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet rätt att öppna bankkonto i ett annat EU-land. Förutom problem med att öppna ett konto finns det även problem med att stänga ett konto. Orsakerna till de problem som privatpersoner och företag upplevt kan vara många, och det kan finnas

skillnader mellan dessa kundgrupper. Även lösningsalternativen kan vara av många slag.

Situation: Det är möjligt att problemen i praktiken snarare beror på bankernas praxis och inte så mycket på regler eller lagar. Ett alternativ vore att öka kunskapen i bankerna om de rättigheter och skyldigheter som lagstiftningen föreskriver, men i detta skede bör inte heller eventuella preciseringar i regleringen uteslutas. I Finland utreds för närvarande eventuella problem för företag och privatpersoner att öppna och stänga konton. För företagens del är detta även relaterat till följande skrivning i regeringsprogrammet: "Utredes behovet av att reglera de små företagens rätt till tjänster som är nödvändiga med tanke på näringsidkande, såsom bank-, försäkrings- och datakommunikationstjänster".

Ytterligare krav på utfört arbete för att kunna sammanlägga arbets- och försäkringsperioder från ett annat land vid ansökan om arbetslöshetsersättning:

(14-090)

Beskrivning av gränshindret: Flera länder, även Finland, har som ett tilläggskrav vid sammanräkning av arbets- och försäkringsperioder som fullgjorts i ett annat nordiskt land att personen i fråga har arbetat i landet en viss tid före arbetslösheten.

Situation: I Finland krävs att den som ansöker om arbetslöshetsersättning har arbetat i Finland i minst fyra veckor omedelbart före arbetslösheten. Det finns dock två undantag från detta krav när det är frågan om arbete i ett annat nordiskt land. På grund av dessa undantag är de situationer där det krävs fyra veckor i minoritet. Undantagen är följande:

- Med stöd av **den nordiska konventionen om social trygghet** får en person som återvänder till Finland medräkna de perioder som fullgjorts i det andra nordiska landet och behöver inte uppfylla kravet på fyra veckors arbete som löntagare i Finland eller fyra månaders arbete som företagare i Finland. Förutsättningen är att den som återvänder från ett annat nordiskt land har fått arbetslöshetsdagpenning från Finland under de senaste fem åren eller har omfattats av Finlands lagstiftning om utkomstskydd för arbetslösa. Det sistnämnda villkoret är uppfyllt när personen har arbetat i Finland i minst en vecka i sådant lönearbete som räknas in i arbetsvillkoret eller har bedrivit sådan företagsverksamhet som räknas in i arbetsvillkoret i minst fyra månader. Om personen inte uppfyller ovan nämnda vill-

kor vid återvändandet krävs minst fyra veckors arbete innan de arbets- och försäkringsperioder som fullgjorts i ett annat nordiskt land kan räknas in i Finlands arbetsvillkor.

- **Av gränspendlare krävs inte arbete i fyra veckor** för att arbetet ska räknas in i arbetsvillkoret. Arbete i fyra veckor krävs inte heller trots arbete i ett annat land, om personens bosättningsland kan anses vara Finland, till exempel på grund av kvarstående band till Finland. Oftast omfattas de ovan nämnda 'bosatta i Finland' även av den nordiska rätten att återvända.

Ärendet behandlas på EU-nivå som en del av paketet för reform av förordning 883/2004. I detta ärende har en lösning hittats i förhandlingar. I artikel 64 ska det införas ett krav på arbete i fyra veckor vid sammanräkningen av perioderna för arbetslöshetsförmåner, när hela paketet i något skede godkänns. Om tidsgränsen en månad inte uppfylls i det senaste anställningslandet har det föregående anställningslandet fortfarande ansvar för inkomstskyddet för den arbetslösa, förutsatt att den fullgjorda perioden där är minst en månad lång. Om inte heller detta villkor är uppfyllt är det den senaste anställningsstaten som är behörig stat.

Enligt EU-domstolens rättspraxis är en mer förmånlig reglering för en person alltid möjlig i nationell lagstiftning, det vill säga det är inte obligatoriskt för medlemsstaten att kräva fyra veckors arbetstid för sammanräkning av perioderna. Därmed skapar inte reformen av förordningen något nytt gränshinder för dem som rör sig mellan de nordiska länderna.

Nationella begränsningar på forskningsmedel:

(14-074)

Beskrivning av gränshindret: Finland, Island och Sverige har restriktioner för ansökningar om nationella forskningsmedel, vilket begränsar forskningen på nordisk nivå.

Situation: I Finland har situationen utretts i samarbete med Finland Akademi, den mest betydande finansiären av vetenskaplig forskning i landet. Finlands Akademi kan bevilja finansieringsmedel även till forskning som sker utanför Finland. Men när det gäller fleråriga forskningsprojekt måste den ansvariga ledaren för projektet ha nära kopplingar till Finland. I Finland kan således också en utländsk forskare/aktör söka och få nationella forskningsmedel, men forskningen måste främja finländsk vetenskap

eller finländsk kompetens. Via de internationella samarbetsorganisationerna Nordforsk, HERA (Humanities in the European Research Area) och NorFACE finansieras projekt över gränser. Finlands Akademi uppskattar att den använder 35 procent av sina medel för internationella program och forskarutbyten⁶.

År 2021 föreslog Finland att hindret ska definieras som löst, men reglerna behöver fortfarande förtydligas för Islands och Sveriges del. Gränshinderrådets sekretariat och ministerrådet för utbildning utreder ärendet. I en utvärdering av NordForsk¹⁰ (2022) konstateras att tack vare NordForsks virtuella medfinansiering har även innovationsfinansiärer kunnat delta i verksamheten.

Rätt till tjänstledighet för politiska uppdrag för en person som bor i ett land och arbetar i ett annat land:

(14-132)

Beskrivning av gränshindret: I de nordiska länderna har personer som valts till förtroendeuppdrag rätt till tjänstledighet för att utföra politiska uppdrag. Men rätten gäller endast personer som bor, arbetar och sköter politiska uppdrag i samma land. En gränspendlare som väljs till ett förtroendeuppdrag i sitt bosättningsland har inte samma rätt till tjänstledighet i sitt anställningsland.

Situation: Hindret är en ny prioritet på Finlands lista. Gränshindret har dock tidigare behandlats för de övriga ländernas del, och exempelvis i Sverige trädde i augusti 2022 ny lagstiftning i kraft enligt vilken en person som har ett politiskt uppdrag i ett annat EES-land, Schweiz eller Storbritannien har rätt till den ledighet från sin anställning i Sverige som behövs för att detta uppdrag ska kunna fullgöras (SFS 2022:102). För utredning av frågan inrättades en gemensam arbetsgrupp med medlemmar från Gränshinderrådet och Gränshindergruppen. Dess uppdrag var att främja undanröjandet av hindret.

I Finland är det finansministeriet som har ansvar för frågan, och för att kunna undanröja hindret skulle det krävas ändringar i lagstiftningen. För närvarande kan en statlig tjänsteman i Finland beviljas tjänstledighet för ett förtroendeuppdrag direkt med stöd av lag endast i de situationer som anges i 23 § 2 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994), det vill säga under den tid tjänstemannen är riksdagsman, medlem av

¹⁰ Jakobsen et al. 2022. *Evaluation of NordForsk*. Nordiska ministerrådet.
<https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1695954/FULLTEXT01.pdf>

statsrådet eller företrädare för Finland i Europaparlamentet. För andra förtroendeuppdrag kan en tjänsteman med stöd av 23 § 1 mom. i statstjänstemannalagen ansöka om tjänstledighet som är beroende av provning.

Samordning av finsk arvsskatt och svensk kapitalinkomstskatt:

(20-029)

Beskrivning av gränshindret: Om en person som bor i Finland ärver en lägenhet i Sverige och säljer den ska han eller hon först betala en realisationsvinstskatt på cirka 30 procent på lägenheten till Sverige. Därefter beskattar Finlands skattemyndighet arvet baserat på köpesumman utan gottgörelse för skatt som redan betalats på överlåtelsevinsten. Problemet är att de finska och svenska systemen för arvsskatt och kapitalvinstskatt inte "talar med varandra". Det nordiska skatteavtalet förbjuder dubbelbeskattning, men eftersom det finns två olika typer av skatter är det i teorin inte frågan om dubbelbeskattning.

Situation: Gränshindret är en ny prioritet på Finlands lista. Skatteproblemen har också tagits upp som ett nytt temaområde i Gränshinderrådet (se kapitel 4.4).

Liknande problem kan uppstå även mellan Norge och Finland (eller Island eller Danmark), eftersom även Norge slopade arvsskatten och utträdde ur det samnordiska arvs- och gåvoskatteavtalet 2014.

Man kan inte få närståendepenning om inte både vårdare och den sjuke är försäkrade i Sverige:

(17-004)

Beskrivning av gränshindret: Den som arbetar i Sverige men bor i annat land kan inte få svensk närståendepenning för att vårda en anhörig, om inte även den anhöriga är ansluten till det svenska socialförsäkringssystemet. I Sverige ansöker man om närståendepenning hos Försäkringskassan och villkoret för att få bidraget är att både den som vårdar och den som vårdas bor i Sverige.

Situation: Hindret är en ny prioritet på Finlands lista. Det har emellertid behandlats tidigare, men då var det frågan om ett hinder mellan Danmark och Sverige. Frågan

gäller emellertid också gränsområdet mellan Finland och Sverige samt Åland, eftersom många familjer bor på båda sidor om gränsen.

Problemet skulle kunna lösas om Sverige öppnade förmånen även för personer som bor utanför landet. Det svenska socialdepartementet anser dock att om förmånen öppnades, skulle man vara tvungen att öppna den för alla EU-länder och inte bara för de nordiska länderna. För att kunna lösa problemet behövs således en bredare översyn av närståendepenningen.

Frågan har också diskuterats på EU-nivå när det gäller förmåner som omfattas av EU:s socialförsäkringsförordning. Finlands stöd hör dock inte till dessa förmåner. I Finland är förmånen ett prövningsbaserat socialt stöd som kommunerna ansvarar för. Finland har för avsikt att med kommunerna diskutera möjligheten att bevilja stöd för närståendevård oavsett bosättningskommun.

4.4 Gränshinderrådets gemensamma temaområden 2022

Gränshinderrådet har identifierat mer omfattande temaområden, och arbetet med dessa syftar till att stödja visionen för det nordiska samarbetet och öka arbetets politiska betydelse. I detta kapitel presenteras de fyra temaområden som rådet prioriterat 2022. En del av dem har rådet arbetat med också under tidigare år, medan andra är nya.

Digitala verktyg för att kommunicera med det offentliga fungerar inte över de nordiska gränserna:

(17-010)

Beskrivning av gränshindret: Finska digitala identifieringsmetoder (bl.a. bankkoder) kan inte användas för att identifiera sig och logga in på en annan nordisk myndighets webbplats och sköta ärenden där. Detta innebär att det i praktiken är omöjligt att sköta ärenden, bl.a. i egna arbetspensions- och skattefrågor, i ett annat nordiskt land.

Situation: Nordiska ministerrådets CBDS-program (Cross-Border Digital Services-programmet) fokuserar på gränsöverskridande digitala tjänster och arbetar för en för-
enkling av gränsöverskridande kommunikation inom den offentliga sektorn och för
dem som bor eller verkar i de nordiska länderna och Baltikum.

Som en del av CBDS-programmet har Nordiska ministerrådet för digitalisering (MR-
Digital) startat projektet NOBID, vars syfte är att säkerställa medborgarnas tillgång till
offentliga tjänster i andra länder genom att utnyttja landspecifika elektroniska identifi-
eringslösningar. När det gäller identifieringen används EU:s gemensamma eIDAS-in-
frastruktur (för mer information om eIDAS-projektet, se kapitel 4.3 gränshinder 14-
134).

Projektet **Världens smidigaste vardag och rörlighet mellan länder med hjälp av
digitalisering** startades som en del av Finlands program för ordförandeskapet i Nor-
diska ministerrådet 2021. Projektet genomförs under ledning av finansministeriet men
är förvaltningsövergripande (finansministeriet, undervisnings- och kulturministeriet,
social- och hälsovårdsministeriet och justitieministeriet). Det genomförs 2021–2023.
Syftet med projektet är att skapa en verksamhetsmodell och förfaranden för att stärka
och effektivisera det gränsöverskridande informationsutbytet. Målet med verksam-
hetsmodellen är att göra vardagen och rörligheten över gränserna smidigare för män-
niskor och företag genom att främja informationsutbytet mellan myndigheterna i Nor-
den och Baltikum.

Målet med modellen för informationsutbyte är att skapa en lösningsmodell som
erbjuder lösningar för hur man kan lösa och förhindra olika utmaningar i fråga om inte-
roperabilitet.

Projektet fokuserar särskilt på följande tre helheter: studier i ett annat land, använd-
ning av hälso- och sjukvårdstjänster i ett annat land och sökning av information om
ländernas lagstiftning. I den första delen av projektet genomfördes en nulägeskart-
läggning som skulle möjliggöra riktade och effektiva åtgärder under projektiden. Rap-
porten om kartläggningen publicerades i november 2021.

Enligt rapporten har informationsutbytet redan utvecklats inom vissa sektorer mellan
vissa länder och den nödvändiga digitala infrastrukturen finns. Utmaningen är dock att
de olika ländernas informationssystem inte ännu samverkar tillräckligt, att språket och

vokabulären i dem inte är enhetliga och att uppgifterna har fyllts i på olika sätt. Dessutom är en del av utmaningarna relaterade till ländernas olika lagstiftning.¹¹

Det bör beaktas att enbart en lösning för gränsöverskridande elektronisk identifiering inte underlättar skötseln av ärenden i Norden, utan det är samtidigt nödvändigt att främja arbetet för att lösa problemen inom informationsutbytet mellan de nordiska systemen för personnummer och beviljandet av personnummer (hänvisning till gränshinder 14-134 och 19-026). Utan personnummer är möjligheterna till elektronisk ärendehantering i alla nordiska länder mycket begränsade.

Erkännande av yrkeskvalifikationer:

(14-122)

Beskrivning av gränshindret: I de nordiska länderna finns det för många yrken särskilda behörighetskrav. Eftersom de nordiska länderna ofta har olika behörighetskrav kan det vara svårt för personer som har förvärvat sina yrkeskvalifikationer i ett nordiskt land att få arbete i ett annat nordiskt land. Särskilt inom byggbranschen har till exempel Norge mycket exakta behörighetskrav för olika uppgifter.

Situation: Ministerrådet för arbetsliv (MR-A) och ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) har i samarbete med Gränshinderrådet startat ett projekt vars syfte är att lösa branschspecifika hinder för rörlighet mellan länderna. Projektet fokuserar särskilt på sex hinder inom byggbranschen, hinder som skulle kunna lösas genom nordiska åtgärder. Uppdraget ska utföras av Resonans Nordic AS och det upphör i november 2022.

Ministerrådet för arbetsliv (MR-A) och Ämbetsmannakommittén (ÄK-A) har inlett ett pilotprojekt i vilket man ska börja arbeta med några fall. Fallen väljs bland de fall som behandlas i rapporten Lösningsorienterad kartläggning av branschreglerade yrkeskvalifikationer (15.12.2020). Som en del av detta projekt har Arbetarskyddscentralen i Finland och Sveriges SSG (Standard Solution Group) gemensamt beställt en utredning om arbetssäkerhetskortet (työturvallisuuskortti, occupational safety card).

Dessutom har Nordiska ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (ÄK-U) inrättat en ad hoc-grupp vars syfte är att kartlägga möjligheter till ett närmare nordiskt

¹¹ Dahl et al. 2021. *Baseline study of cross-border data exchange in the Nordic and Baltic countries*. TemaNord 2021:547. Nordiska ministerrådet. <https://pub.norden.org/temanord2021-547/>

samarbete och garantera ett rättvist och enkelt erkännande av yrkesutbildningskraven. Gruppens mandat upphör vid utgången av 2022. Dessutom pågår ett projekt i den parlamentariska Gränshindergruppen. I detta deltar Gränshinderrådet med en finansieringsandel. Syftet med projektet är att ordna dialogmöten och en konferens om ämnet för berörda parter, och projektet bereds tillsammans med tankesmedjor.

I maj 2022 undertecknades en reviderad nordisk deklaration om erkännande av bevis avseende högre utbildning, Reykjavik-deklarationen, som syftar till att säkerställa erkännande av examina inom högre utbildning förvärvade i andra nordiska länder.

Samarbete kring befolkningsregister:

Beskrivning av gränshindret: Man har inte ännu lyckats skapa ett smidigt och sömlöst förfarande för utbyte av befolkningsdata mellan de nordiska länderna, vilket ofta visat sig vara grundorsaken till många besvärliga gränshinder (t.ex. Kommunikation till utlandet då personer med dubbelt medborgarskap avlider 19-026).

Situation: I augusti 2022 skickade Gränshinderrådet ett brev till samarbetsministrarna om utveckling av samarbetet mellan befolkningsdatamyndigheterna. Initiativet har beretts i Finland i samarbete med Kimmo Sasi, Finlands medlem i Gränshinderrådet, och med myndigheterna. I brevet föreslås att det inrättas en expertgrupp bestående av representanter för befolkningsdatamyndigheterna. Denna grupp ska ha i uppgift att ta reda på hur ett automatiskt informationsutbyte mellan de nordiska länderna skulle kunna ske. Dessutom föreslås i brevet att de nordiska länderna utarbetar ett avtal om automatiskt utbyte av personuppgifter mellan ländernas befolkningsdatamyndigheter.

Beskattningsfrågor:

Beskrivning av gränshindret: Inom beskattningen finns det flera gränshinder och problem mellan de nordiska länderna. För närvarande kartläggs hur avtalet mellan de nordiska länderna för att undvika dubbelbeskattning ska ändras så att beskattningen inte orsakar gränshinder.

Situation: För behandling av skatteproblem har det inrättats en arbetsgrupp som är gemensam för Gränshinderrådet och Nordiska rådets Gränshindergrupp. Arbetsgruppen har identifierat 12 skatterelaterade problem. Gruppen har startat ett projekt som

undersöker arbetsmarknaden efter coronapandemin och en revidering av det nordiska skatteavtalet.

Skattefrågor har behandlats tidigare i en rapport som gäller skatte- och tullsektorn i de nordiska länderna ur gränshindersperspektivet, en rapport som beställdes av Gränshinderrådet och publicerades 2020. Rapporten presenterar konkreta problem kring transport av varor över gränserna mellan de nordiska länderna och ger förslag på lösningar av problemen.¹²

4.5 Andra länders prioriterade gränshinder som berör Finland

Erkännande av färöiska och grönländska körkort:

(Erkännande av färöiska körkort 14-128 & Erkännande av grönländska körkort 14-172)

Beskrivning av gränshindret: När en person flyttar till ett annat nordiskt land byts det körkort som utfärdats i det andra nordiska landet ut mot bosättningslandets körkort. Färöiska och grönländska körkort kan dock inte bytas ut mot ett finskt körkort i Finland, eftersom de har utfärdats utanför EU. Färöarna och Grönland är inte avtalsparter i den överenskommelse som ingicks den 12 november 1985 mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige om gemensamt godkännande av körkort och registrering av fordon, och det är inte möjligt att ansluta till överenskommelsen i efterhand. Samma problem gällde tidigare för Sverige, men det har lösts.

Situation: I Finland är problemet det att ett körkort motsvarande kategorierna A1, A2, A eller B utfärdat på Färöarna eller Grönland är giltigt i högst ett år efter körkortsinnehavarens inresa i landet. För att få körkortet bytt till ett finskt körkort krävs att körkortsinnehavaren avlägger motsvarande förarexamen i Finland.

För att lösa frågan har regeringen lämnat en proposition om ändring av körkortslagen (RP 70/2022 rd). I denna föreslås att det ska bli möjligt att byta ut körkort för kategori

¹² Jaakkola. 2020. *Varuhandel på lika villkor? Tull och moms i Norden ur ett gränshindersperspektiv*. Pohjoismaiden ministerineuvosto.
<http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1469177/FULLTEXT02.pdf>

B och körkort som motsvarar kategorin för motorcykel utfärdade på Färöarna och Grönland mot ett finländskt körkort utan avläggande av förarexamen. Dessutom ska körkort som utfärdats på Färöarna och Grönland godkännas för körning i Finland i två år efter att körkortsinnehavaren införts i befolkningsregistret, i stället för nuvarande ett år.

Om lagförslaget godkänns och lagen träder i kraft kommer gränshindret för Fastlandsfinlands del att lösas. Landskapet Åland har egen lagstiftning om körkort. Landskapet planerar att beakta den föreslagna ändringen när Ålands lagstiftning om körkort ses över i framtiden.

Gränshinder relaterade till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster:

Beskrivning av gränshindret: Listan över gränshinder som prioriterats av Gränshinderrådet innehåller flera gränshinder som beror på att rätten till sociala tjänster definieras på olika sätt i länderna.

Situation: På personer som rör sig mellan de nordiska länderna tillämpas vanligen bestämmelserna i EU:s socialförsäkringsförordning. Den nordiska konventionen om social trygghet kompletterar EU:s lagstiftning. Nordiska ministerrådets ämbetsmannakommitté för social- och hälsopolitik (ÅK-S) har i augusti 2022 beviljat medel för beställning av en juridisk analys som gäller den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. Det som särskilt ska analyseras är om arbetsgruppens (2017) förslag till ändring av den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster är förenlig med förslaget till ändring av EU:s lagstiftning. Den expert som valts för uppdraget ska presentera analysresultaten för tjänstemannakommittén i februari 2023. I samband med presentationen av resultaten ska man diskutera även olösta gränshinder som är kopplade till den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster.

- De nordiska länderna har olika regler för **färdtjänster för funktionshindrade**. (Färdtjänst för funktionshindrade 14-136)
- De nordiska länderna bedömer **rätten till personlig assistent** på nationell nivå, och anställningsförhållandena för personliga assistenter skiljer sig mellan länderna. Detta leder till problem när en person som har rätt till assistent flyttar från ett land till ett annat. (Personlig assistent vid flytt 14-124)

- Enligt den nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster ska de ansvariga myndigheterna samarbeta för att **göra det möjligt för äldre eller institutionaliserade personer att flytta till det land där de har starkast personlig anknytning**. För närvarande finns det dock inga regler om hur kostnaderna ska fördelas. (Flytt för institutionaliserade personer 14-104)
- En person med funktionsnedsättning som har **rätt till stöd för anskaffning, uppgradering och underhåll av fordon** i ett land har inte nödvändigtvis denna rätt i ett annat land, vilket kan orsaka problem vid flytt till ett annat land. (Flytt med fordon för personer med funktionsnedsättning 14-102)

Skyldighet för utländska arbetsgivare att göra skatteavdrag på ersättning för arbete som anställda utför i Sverige:

(21-032)

Beskrivning av gränshindret: Den 1 januari 2021 tillkom nya regler avseende utländska arbetsgivares skyldighet att göra skatteavdrag för anställda som arbetar i Sverige. Det anses att de nya kraven kan påverka rörligheten mellan de nordiska länderna och leda till att arbetsgivare i Sveriges grannländer undviker att använda arbetskraft som är bosatt i Sverige.

Situation: En liknande reform (ekonomisk arbetsgivare) planeras också i Finland, en reform som skulle utvidga Finlands beskattningsrätt för lön som betalas till en arbetstagare som kommer till Finland för att arbeta, när arbetstagaren arbetar för en ekonomisk arbetsgivare som är belägen här (VM070:00/2020).

I Finland bereds lagstiftning (VM070:00/2020) genom vilken begreppet ekonomisk arbetsgivare – som motsvarar det begrepp som används i Sverige – ska införas vid ingången av 2023. Avsikten är att regeringspropositionen ska lämnas till riksdagen hösten 2022. Lagstiftningen kommer dock att skilja sig från den svenska lagstiftningen, eftersom Finland har haft lagstiftning om hyrd arbetskraft sedan 2007. Avsikten är att lagstiftningen i Finland huvudsakligen ska gälla situationer där utländska arbetstagare inom en koncern skickas till Finland för arbete. Lagstiftningen kommer dock inte att innehålla någon bestämmelse om skatteavdrag av det slag som Sverige har. Utländska arbetsgivare som inte har ett fast verksamhetsställe i Finland ska enligt utkastet till regeringsproposition inte heller vara tvungna att registrera sig i Finland. Lag-

stiftningen om ekonomiska arbetsgivare kan eventuellt påverka rörligheten mellan länderna. Men man torde kunna anse det osannolikt att orsaken till det skulle vara av det slag som den utmaning i Sverige som beskrivs i inledningen.

4.6 Myndighetsförfaranden som hämmar rörligheten men som inte införts i gränshinderdatabasen

Utöver de gränshinder som presenteras i de tidigare kapitlen kan rörligheten påverkas negativt av många andra hinder som inte ännu har definierats som officiella gränshinder eller införts i gränshinderdatabasen.

Pohjola-Nordens gränshindernätverk håller uppsikt över potentiella hinder och kommitténs medlemmar rapporterar dem på mötena. Under denna regeringsperiod har bland annat frågor som rör följande rapporterats: registrering av barn, medborgarskapsanmälningar, vaccinationsintyg, e-recept, läroavtalsutbildning, beskattning av distansarbetare, social trygghet samt Sveriges garantipension och tilläggspension. Dessutom har information erhållits från andra myndigheter, t.ex. Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira), om hinder inom deras ansvarsområden.

När det gäller **Sveriges garantipension** har man följt beslutsprocessen i Sverige om fortsatt betalning av garantipensioner till utlandsbosatta. Utbetalningen av den svenska garantipensionen utomlands upphör vid utgången av 2022, vilket berör uppskattningsvis 17 000 finländare. FPA kommer att informera om ändringens inverkan.

Efter att en finsk medborgare fått svenskt medborgarskap meddelades Finlands myndigheter om saken via Finlands ambassad i Stockholm. Meddelandena begärdes direkt till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och efter sommaren 2021 har inga meddelanden skickats. Problemet löstes genom förhandlingar som Finlands ambassad i Stockholm och en representant för utrikesministeriet tillsammans förde med Länsstyrelsen Stockholm om att fortsätta praxisen.

För närvarande fungerar **e-recept** utfärdade i ett nordiskt land inte i de övriga nordiska länderna. Finland är redo att utvidga receptservicen till de nordiska länderna,

och i de övriga nordiska länderna planeras införande av gränsöverskridande e-recept – till exempel i Sverige ska de införas 2023.

Enligt Valvira är bestämmelserna i EU:s lagstiftning och den nationella lagstiftningen om tillhandahållande av **gränsöverskridande tjänster** bristfälliga särskilt när det gäller telemedicin. Detta orsakar nuförtiden mycket tolkning och behov av vägledning. Bristen på reglering kan orsaka onödiga hinder eller osäkerhet när det gäller rörligheten för patienter, personal och tjänsteleverantörer från de nordiska länderna till Finland och vice versa. Valvira har identifierat utmaningarna i den praktiska tolkningen relaterade till bristen på reglering och har under de senaste åren inom sektorn arbetat för att skapa enhetliga anvisningar och förfaranden. Valvira anser det viktigt att man framöver beaktar behovet av reglering av den gränsöverskridande hälso- och sjukvården i lagstiftningen och i projekt där denna lagstiftning utvecklas.

Frågan regleras delvis på EU-nivå, men bestämmelserna är svåra att samordna och de tar inte tydlig ställning till alla aktuella frågor.

5 Slutsatser

Att undanröja och förebygga gränshinder är de viktigaste dimensionerna i förverkligandet av Vår vision 2030 – Norden ska bli världens mest integrerade region. Arbetet för att underlätta medborgarnas rörlighet har varit en viktig fråga på den nuvarande regeringens agenda i enlighet med regeringsprogrammet. Under Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2021 diskuterades gränsfrågorna på samarbetsministrarnas alla möten. Till detta bidrog också coronapandemin, som tydligt satte gränsfrågorna i krissituationens centrum. Till följd av reserestriktionerna uppstod ett stort antal så kallade gränstörningar, som påverkade vardagen särskilt för dem som bor i gränsområdena. De mest problematiska restriktionerna och deras konsekvenser kunde dock mildras avsevärt tack vare gränshinderaktörernas arbete. Dessa gränstörningar definieras inte som egentliga gränshinder, och de flesta av dem föll bort när pandemisituationen lättade.

Gränshinderrådet har fortsatt att behandla och lösa gränshinderfall. Under Finlands ordförandeskap fick rådet en starkare och tydligare roll än tidigare. Arbetet är tekniskt och flerdimensionellt på grund av ländernas ofta sinsemellan motstridiga förfaranden och olika lagstiftning. De fyra gränsrådgivningstjänsterna spelar en mycket aktiv roll i hanteringen av gränshinder vid sidan av ministerierna och andra myndigheter, Nordiska rådets Gränshindergrupp och övriga instanser.

Det nordiska arrangemanget som skapats för att lösa gränshinder är unikt och har väckt intresse även i andra delar av världen. De nordiska länderna arbetar varje dag för att säkerställa fri rörlighet över gränserna. Genom det nordiska samarbetet främjas rörligheten mellan länderna, oavsett om det gäller boende, studier, arbete eller företagande. Vi klarade av svårigheterna under pandemitiden och blev ännu starkare än förut. Med hjälp av det nordiska samarbetet och samhörigheten, genom att fördjupa integrationen, möter vi utmaningar bättre nationellt, regionalt och globalt och säkerställer den nordiska samhällsmodellens funktionalitet även i framtiden.

Det är viktigt att regeringen fortsätter sitt arbete för att undanröja gränshinder. Denna redogörelse lyfter fram exempel på gränshinder som kräver fortsatt arbete. Det är också viktigt att aktivt stärka det nordiska samarbetet i dessa frågor.

Det nordiska samarbetet åtnjuter ett starkt stöd bland medborgarna, och arbetet med gränshinder är ett konkret sätt att främja rörligheten och samhörigheten i Norden. I bästa fall skapar gränshinderarbetet en konkurrensfördel i hela Norden och särskilt i gränsområdena. Gränshinderarbetet är en av hörnstenarna i det nordiska samarbetet.